

ВСЕСОЮЗНИЙ СИМПОЗИУМ «РОЛЬ ГІПОТАЛАМУСА І ЛІМБІЧНОЇ СИСТЕМИ В РЕГУЛЯЦІЇ ПРОЦЕСІВ ХАРЧУВАННЯ ТА ФУНКЦІЙ ТРАВНОГО АПАРАТА»

28—30 травня 1974 р. у Київському університеті ім. Т. Г. Шевченка відбувся Всесоюзний симпозиум, присвячений вивченню ролі гіпоталамуса і лімбічної системи в регуляції травлення та функцій травного тракту. Особлива увага була звернена на: 1) дослідження електричної активності гіпоталамуса, лімбічної системи та інших структур мозку при голоді та харчовому насиченні; 2) значення холінергічних біохімічних систем гіпоталамуса в регуляції вегетативних функцій; 3) роль вісцеральної аферентації у формуванні харчової поведінки і питного збудження; 4) «гіпоталамічні» гормональні ефекти дванадцятипалої кишки тощо.

В роботі симпозиуму взяли участь відомі вчені з Москви, Ленінграда, Києва, Тбілісі, Кишинєва, Одеси, Дніпропетровська, Воронежа, Умані та інших міст країни. На симпозиумі заслухано, активно і ґрунтовно обговорено 17 доповідей.

П. Г. Богач відкрив симпозиум і виступив з вступним словом, в якому спинився на успіхах, досягнутих в галузі дослідження фізіології гіпоталамуса і лімбічної системи та їх ролі в регуляції харчування і функцій травного тракту, а також на завданнях симпозиуму.

Значний інтерес і жваву дискусію викликала доповідь А. В. Асатіані і О. М. Бакурадзе, присвячена функціональній організації харчових центрів гіпоталамуса. Автори зробили висновок, що зовнішньолатеральна область гіпоталамуса здійснює координований пуск сомато-вегетативних реакцій, які забезпечують функцію сприймання і первинної обробки їжі; внутрішньолатеральна область є основою для формування цілеспрямованої харчової діяльності; стимулювання вентромедіального ядра викликає афективно-захисні реакції.

Велику увагу було приділено доповіді П. П. Денисенка, який показав, що у здійсненні регуляторних функцій гіпоталамуса важливу роль відіграють центральні м-холінореактивні системи, через які передаються регулюючі сигнали, що ведуть до мобілізації вільних жирних кислот, кортикостероїдів, до посилення тромбоцитопоезу, імунологічної активності, моторно-секреторної функції травного тракту. Впливаючи фармакологічними засобами на холінореактивні системи гіпоталамуса, можна спрямовано змінювати вегетативні процеси.

А. І. Лакомкін і Л. І. Стадніченко ознайомили з новими даними про роль вісцеральної аферентації в формуванні харчового і питного збудження тварин і показали, що характер аферентної імпульсації залежить від переважання збудження механо-, хемо- або осморорецепторів.

П. Г. Богач навів великий експериментальний матеріал про те, що подразнення гіпоталамуса активує лімбічну систему і змінює ефекти травного тракту, спостережувані при ізольованому подразненні її структур. Доповідач висвітлює питання про роль лімбічних структур мозку в регуляції моторно-секреторної діяльності травного апарата, споживання їжі і води та узагальнив, що регуляція цих функцій здійснюється механізмами гіпоталамуса і лімбічної системи, в їх тісній взаємодії. Особливий інтерес викликали дані про взаємовідношення різних ядер мигдалевидного комплексу і гіпоталамуса в регуляції згаданих процесів, а також — електричні реакції мигдалевидного комплексу при споживанні їжі і харчовій поведінці.

Повідомлення В. Г. Зилова і С. К. Рогачової було присвячено аналізу даних про вплив подразнення гіпоталамуса, гіпокампа, ретикулярної формації та неокортикальних структур мозку на викликану харчову реакцію. На думку авторів, подразнення лобної і передньотім'яної області кори мозку підвищувало поріг викликаного харчової реакції, задньотім'яної і потиличної області — зменшувало його.

В своїй доповіді М. С. Кахана показав, що зруйнування вентромедіальних і подразнення вентролатеральних ядер викликало гіперфагію. Навпаки, гіпофагія виникла при зруйнуванні вентролатеральних і подразненні вентромедіальних ядер. Доповідач не підтвердив теорію Бробека — Ананда про існування реципрокних взаємовідношень між цими ядрами.

З. О. Добровольська, П. Г. Богач, А. Ф. Косенко ознайомили з широким колом питань про функціональні взаємовідношення лобної кори головного мозку

і гіпоталамуса в регуляції функцій травної системи і показали, що попереднє подразнення лобної області кори стимулює структури середнього гіпоталамуса, що збуджують моторику травного тракту і секрецію слинних залоз, та пригнічує центри заднього гіпоталамуса, які гальмують ці функції. Гіпоталамус активує структури лобної кори, які регулюють досліджувані авторами процеси травного тракту.

Н. І. Гуска звернула увагу на те, що при подразненні переднього гіпоталамуса, поряд зі змінами електричної активності мозку, виникали як парасимпатичні, так і симпатичні впливи на моторні рефлекси з рецепторів шлунка. Подразнення заднього гіпоталамуса викликало переважно гальмівні впливи на ці рефлекси.

Н. Б. Сковцова і О. М. Уголев висвітлили нове цікаве питання про ендокринні функції дванадцятипалої кишки, видалення якої характеризувалось синдромом дуоденальної недостатності, важливу роль у розвитку якого відіграла відсутність «гіпоталамотропних» ефектів інтестинальних гормонів. Доповідь ґрунтовно обговорена.

Л. О. Коваль ознайомила з експериментальними даними про взаємодію нейрохімічного подразнення гіпоталамуса і гуморальних факторів крові в регуляції моторики шлунка і кишечника.

Дослідженнями А. Ф. Косенка виявлено важливі закономірності про нейрогуморальні шляхи передачі гіпоталамічних впливів при експериментальній виразці шлунка і дванадцятипалої кишки. Він показав, що в утворенні виразок беруть участь як нервово-провідникові впливи, що реалізуються через передній відділ гіпоталамуса і парасимпатичну нервову систему, так і нервово-гуморальні механізми — через задній гіпоталамус і симпатико-адреналову систему.

В доповіді Р. О. Файтельберга, П. Н. Венгржановського, А. А. Рахмбердієва розглядались дані про особливості впливу гіпоталамуса і мигдалярного комплексу на регуляцію всмоктування у кишечнику.

Повідомлення В. Д. Сокура стосувалось питання про роль гормонів гіпофіза в механізмах гіпоталамічної регуляції жуйних періодів і моторики шлунка у овець.

П. Г. Богач, П. С. Лященко звернули увагу на вплив електричного подразнення гіпоталамуса на жовчовиділення та показали, що нервові центри гіпоталамуса здійснюють регулюючі впливи на рівень секреції жовчі та її хімічний склад.

В дослідженні П. І. Сябро і В. А. Божко виявлено, що структури переднього і заднього гіпоталамуса беруть участь у формуванні і здійсненні блювотного акту та чинять полегшувальні і гальмівні впливи на «блювотний центр» довгастого мозку.

В. Р. Файтельберг-Бланк, П. Я. Кученко, Г. М. Перевалов повідомили про наслідки своїх досліджень, в яких вони опромінювали кроликів полями надвисокої частоти, і продемонстрували вплив опромінення на процеси всмоктування у кишечнику та функціональний стан гіпоталамуса. Доповідь привернула увагу слухачів і викликала жваву дискусію.

Із заключним словом виступив П. Г. Богач і підбив підсумки роботи симпозіуму. Симпозіум пройшов у дуже активній і творчій обстановці. Матеріали його видані окремою книгою у тематичному збірнику «Проблеми фізіології гіпоталамуса», № 8, 1974.

А. Д. Бегежа, А. Ф. Косенко